

РЕЦЕНЗІЇ

МУНТІЯН В.І.

заст. Міністра економіки України,
член-кореспондент НАН України,
д.е.н., проф.

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН СНД: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ

(Рецензія на монографію Кротова М. И. Политико-экономические проблемы модернизации: опыт России и СНГ (очерки))

Сучасним імперативом розвитку світової цивілізації є модернізація економіки та суспільного життя, приведення їх у відповідність з новими умовами глобалізації, перехід до сучасного технологічного укладу та постіндустріальної інноваційної «економіки знань». Проблема модернізації економіки набуває особливої актуальності для України, Росії та інших держав СНД, оскільки стартові умови модернізації у країнах співдружності значно поступаються державам Європейського Союзу, США, Японії та Китаю. У політико-історичному контексті модернізація має бути спрямована на виправлення помилок революційних реформ минулого та недопущення їх повторювання у майбутньому.

Політико-економічні проблеми модернізації економік в рамках спільного завдання країн СНД знайшли системне висвітлення у новій монографії видатного російського вченого М.І. Кротова [1], вихід якої історично пов'язаний з 20-річчям утворення Співдружності Незалежних Держав. У представленій роботі на основі концепції політекономії ліберального консерватизму досліджуються антикризова, модернізаційна та інтеграційна стратегії соціально-економічного розвитку Росії та інших країн СНД.

Розглядаючи політичну економію ліберального консерватизму як методологічну основу антикризової стратегії розвитку економіки, у першому розділі монографії здійснюється глибокий аналіз причин та шляхів подолання глобальної кризи. Підкреслено структурний характер глобальної кризи та роль глобальних дисбалансів між реальною та віртуальною економікою. На тлі глобальних проблем автором виділено низку внутрішніх причин кризи, які характерні для більшості країн СНД, а саме висока частка сировинного експорту, що характеризується сильними кон'юнктурними коливаннями, слабкість фінансової системи та її орієнтування на зовнішні запозичення тощо. Автор акцентує увагу на необхідності пошуку оптимального сполучення державної та приватно-ринкової участі у реалізації антикризових програм, що становить предмет політекономії ліберального консерватизму. При цьому покращення якості патерналістських та ліберальних інститутів у суспільстві має призводити до гармонійної форми вирішення протиріч між ними. Авторське трактування політичної економії сучасного ліберального консерватизму дозволяє розглядати цю науку в якості методологічної основи для вироблення антикризової стратегії та соціально-консервативної політики модернізації в Росії та інших країнах СНД.

Враховуючи наявність різних за змістом трактувань завдань економічної науки та сутності консерватизму і лібералізму, у другому розділі монографії уточнюється класифікація економічних наук, а також сутність теорій консерватизму і лібералізму у контексті посткризового етапу розвитку світової та російської економіки та перспектив їх модернізації. Консервативна модернізація означає якісний прорив у технологічному, економічному та соціальному розвитку країни, без руйнування прийнятної культури, на базі цінностей, які є традиційними для даної цивілізації. Доведено, що якісні соціально-економічні зрушення відбуваються на основі коаліції всіх соціальних груп, які підтримують модернізацію, з урахуванням їх інтересів, проте без механічного копіювання досвіду інших культур та цивілізацій.

Розглядаючи в якості ключової мети модернізації покращення якості життя, у третьому розділі автор приділяє значну увагу системі показників оцінки якості життя, проблемам соціальної диференціації підвищення якості життя в умовах переходу до інноваційної економіки. Якість життя відображає ступінь задоволення потреб у матеріальних благах та послугах, безпеці навколишнього середовища, створенні кращих умов для виховання молодого покоління, турботі про пенсіонерів та задоволенні своєї працею працездатного населення. У цьому зв'язку якість життя потребує підвищення продуктивності праці, що уможливорюється завдяки модернізації соціально-економічної сфери на засадах нового технологічного укладу, зростання трудової міграції, перш за все з тих країн СНД, в яких превалує працездатне незайняте населення. Забезпечення успішної модернізації уможливорюється з підвищенням якості життя населення Євразії шляхом реалізації стратегії всеохоплюючої інтеграції країн СНД: створення ефективної зони вільної торгівлі, єдиного ринку товарів, послуг, праці та капіталів, формування загальних культурного, науково-освітнього, інформаційного просторів.

Найважливішою умовою модернізації в країнах СНД є взаємовигідна інтеграція між учасниками. На тлі ретроспективного аналізу етапів становлення та розвитку СНД у четвертому розділі монографії доводиться необхідність переходу до соціально орієнтованої економіки знань. Формування засад інноваційної економіки є необхідним для забезпечення конкурентоспроможності країн СНД на світовому ринку, вирішення їх соціальних та економічних проблем, забезпечення економічної безпеки в умовах світової фінансової нестабільності та рецесії.

У п'ятому розділі роботи досліджено проблеми становлення інноваційної економіки в СНД крізь призму аналізу стартових умов модернізації в країнах СНД, визначення провідних напрямків інноваційного розвитку в країнах-учасниках. Стратегічною метою переходу до інноваційної моделі розвитку економіки має стати формування нового технологічного укладу в Росії та СНД, який би дозволив країнам зайняти провідні позиції у світовому співтоваристві.

Дослідження політико-економічних проблем модернізації в країнах СНД безпосередньо пов'язане з переходом до інноваційної моделі розвитку, спрямованої на покращення якості життя населення країн пострадянського простору. Проте останнім часом значно зростають загрози суспільній безпеці людства, що негативно відображається на показниках якості життя. У п'ятому розділі автор приділяє увагу необхідності подолання міжнародного тероризму, розкриває принципи вирішення протиріч глобалізації в контексті боротьби з міжнародним тероризмом, характеризує роль СНД у протидії міжнародному тероризму.

Визначальним аспектом при оцінюванні монографії є те, що сучасна економічна наука збагатилася фундаментальним науковим виданням, яке становить цінність для подальших досліджень у сфері вирішення проблем модернізації економік країн СНД.

Посилання

1. Кротов М. И. Политико-экономические проблемы модернизации: опыт России и СНГ (очерки). – СПб.: Издательский дом С.-Петербур. гос. ун-та, 2011. – 292 с.